

Hody, hody doprovody....

aneb

VELIKONOCE známé i neznámé



- Koleda Hody, hody, doprovody - nás klame. Asi většina lidí si představí zástup koledníků s pomlázkou, jak od chalupy k chalupě jdou a odříkávají koledu. Ale „doprovody“ neznamenají šňůru koledníků, ani jejich doprovod...
- Ale abychom nezačínali hned s něčím, co už nám je dnes nepochopitelné, tak vysvětlení přijde na konci.



- Velikonoce jsou v křesťanském pojetí nejdůležitější svátky v roce a jsou důležitější než vánoce. Velikonoce = veliká noc – noc Vzkříšení Krista – to je nejdůležitější bod těchto svátků.
- Velikonoce na rozdíl od vánoc jsou svátkem pohyblivým. Spojují se zde dva principy – cyklus sluneční (blížkost jarní rovnodennosti a tedy blízkost znovuoobnovení přírody) a cyklus lunární (**výpočet data velikonoc v aktuálním roce se odvíjí od prvního jarního úplňku po 21. březnu – tedy po jarní rovnodennosti**). Neděle velikonoční se tak může pohybovat mezi 22. březnem a 25. dubnem.



Datum 2020		Fáze Luny	
Sobota	<u>21.3.</u>		ubývá
Neděle	<u>22.3.</u>		ubývá
Pondělí	<u>23.3.</u>		ubývá
Úterý	<u>24.3.</u> 10:28		NOV
Středa	<u>25.3.</u>		dorůstá
Čtvrtek	<u>26.3.</u>		dorůstá
Pátek	<u>27.3.</u>		dorůstá
Sobota	<u>28.3.</u>		dorůstá
Neděle	<u>29.3.</u>		dorůstá
Pondělí	<u>30.3.</u>		dorůstá
Úterý	<u>31.3.</u>		dorůstá

rovnodennost

- Výpočet letošních velikonoce

úplněk

velikonoce

Středa	<u>1.4.</u>		dorůstá
Čtvrtek	<u>2.4.</u>		dorůstá
Pátek	<u>3.4.</u>		dorůstá
Sobota	<u>4.4.</u>		dorůstá
Neděle	<u>5.4.</u>		dorůstá
Pondělí	<u>6.4.</u>		dorůstá
Úterý	<u>7.4.</u>		dorůstá
Středa	<u>8.4.</u> 04:34		ÚPLNĚK
Čtvrtek	<u>9.4.</u>		ubývá
Pátek	<u>10.4.</u>		ubývá
Sobota	<u>11.4.</u>		ubývá
Neděle	<u>12.4.</u>		ubývá
Pondělí	<u>13.4.</u>		ubývá

Otázka: Jaký je rozdíl mezi Popeleční středou a Škaredou středou?

- I tady musíme nejprve vysvětlit, že velikonoce neznamenal a u věřících dodnes neznamenají jen několik dní - Velký pátek, Bílou sobotu, Hod Boží velikonoční a Pondělí velikonoční.
- Před velikonoce, po skončení masopustu, nastal čtyřicetidenní půst, zvaný pašijový. Právě začátek půstu určovala **Popeleční středa** a půst trval do Božího hodu velikonočního.

Popeleční středa - v roce 2020 byla 26. února

- Popeleční středa připadá na 46. den před Božím hodem velikonočním. Jak bylo již řečeno, v tento den začíná čtyřicetidenní půst se šesti nedělemi.
- V raných dobách křesťanství se v tento den lidé veřejně káli ze spáchání těžkých hříchů, oblékali se do kajícího roucha a sypali si na hlavu popel.
- Půst na Popeleční středu je vedle půstu na Velký pátek nejprísrnější z celého postního období.

Popel



Tzv. popelec

Od konce 11. století byl papežem ustanoven obyčej, kdy se sypal popel mužům na hlavu a ženám (kvůli závoji) se na čele popelem vyznačil kříž. Ten, kdo označoval kajícího popelem, pronášel známá slova: *“Pamatuj, že jsi prach a v prach se obrátíš”*.

- Popel je zvláštní a mnohohrstevnatý symbol. Jednak představuje smutek a pokání, ale na druhé straně popel z obětních zvířat byl v pohanských dobách chápán jako očista a při obřadech jako ochrana před neštěstím.
- Sypání popela na hlavu se objevuje i v díle Homéra jako projev smutku, rozšířený ve Středomoří.
- Popel ovšem znamená i znovuzrození – viz řecká báje o ptáku Fénixovi, který zemře spálením sebe samého a opět se zrodí ze svého popela. Tím i symbol popela v křesťanství představuje vrchol velikonočních svátků - Zmrtvýchvstání



- Škaredá středa a její vysvětlení přijde na řadu až v pašijovém týdnu

V lidové kultuře měly význam v postním období především neděle a s nimi spojené zvyky

- **1. neděle postní – zvaná Černá**

Lidé odkládali pestré oblečení zejména ženy oblékly tmavé šaty a šátky.



a

Také se této neděli říkalo liščí. Hospodyně totiž udělala zvláštní preclíky, které se pekly jen o této neděli a navěsila je na několik vrbových proutků (pro každé dítě jeden proutek) Pak dala proutky na stromy v zahradě. Před východem slunce děti vzbudila a volala:“ Milé děti, běžela tudy liška a nechala vám preclíky na zahradě“

- 2 neděle postní - Pražná

Připravovalo se při ní staroslovanské jídlo – pražma. Oblíbené jídlo, doložené i archeologicky nálezem velkých pražnic. Připravovalo se z nedozrálého naklíčeného obilí, jemuž se ale klíčky odlámaly.



Pražnice



Pražnice z Klučova



• 3. neděle postní – Kýchavná

Podle pověry kolikrát kdo tuto neděli kýchne, tolik roků –

varianty - bude živ

- za tolik roků zemře

- když kýchne 3x, bude celý rok zdrav



Kýchnutí – překvapivý jev, který se dostal do postního období, ale odvozený od jednoho druhu středověkého moru, při němž se onemocnění projevovalo kýcháním. Z obavy z onemocnění lidé si při kýchnutí navzájem popřáli „Pozdrav Pán Bůh“ – „Dejš to Pán Bůh“.

- **4. neděle postní – DRUŽEBNÁ
(Družbadlnice)**

Na tuto neděli připadla změna liturgické barvy. Dosavadní fialová se změnila v růžovou.

Tato neděle byla uvolněnější, mládež se mohla mírně veselit a hlavně – družba s ženichem chodili na jakousi obhlídku domu budoucí nevěsty. Samotné námluvy pak probíhaly o velikonoční pomlázce.



- **5. neděle postní – SMRTNÁ**



Mezi lidové zvyky, které se přenesly z pohanské doby, patřily – ale i dnes ještě někde patří – vynášení Morany (Mořeny, Mařeny). Figura Smrtky (praslovanské Morany) je vhozena do vody a jako symbol starého a již neplodného období její odchod znamená příchod jara a s ním nové naděje.

V kostelích se tuto neděli zahalovaly kříže. Je to zřejmě tradice z doby raného křesťanství. Ve 3. a 4. století se postava Krista ještě nevyskytovala na kříži, kříže byly zdobeny drahými kameny, kamejemi, filigránem. Aby tato přepychová výzdoba nerušila vážnost postní doby, zakrýval se celý kříž plátnem.

- **Žitavská postní plátna**
- Ke dvěma výjimečným pamětihodnostem Žitavy patří dvě v Německu ojedinělá postní plátna. Velké Žitavské postní plátno z roku 1472 zobrazuje 90 scén ze Starého a Nového zákona od Stvoření světa až po Poslední soud. Malé Žitavské postní plátno z roku 1573 znázorňuje monumentální scénu ukřižování, kterou rámuje 30 pašijových symbolů (Arma Christi). Předvelikonočních 40 dnů Popelečnou středou počínající a Velikonoční nedělí končící je pro křesťany časem odříkání, pokání a naladění se na Velikonoční svátek (Zmrtvýchvstání). Poprvé cca v roce 1000 n.l. je zmíněn zvyk zahalovat plátnem oltářní prostor kostela včetně všech relikvií. Tato plátna byla nazývána „hladová plátna“ (Hungertuch) protože jejich účelem bylo ukrývat nejsvatější relikvie před zraky „hladovějících“ či „toužících“ věřících. Fyzický půst byl doplněn eucharistickou abstinencí, proto se tato plátna nazývala také postní plátna. Původní postní plátna bývala zřejmě jednobarevná – fialová (barva pašijové doby) a jejich smysl byl pouze v zahalování oltáře. Později byly zdobeny vyšívanými či malovanými motivy z dějin spásy. Tak vznikaly více či méně velké textilní bible s různě bohatým obrazovým programem. Do dnešní doby se zachovalo v celosvětovém měřítku jen několik kusů.

Žitava

V Muzeu kostela sv. Kříže je v největší muzejní vitrině na světě (Guinnessova kniha) vystaveno Velké Žitavské postní plátno z roku 1472.

Jako jedno z mála muzeí na světě, která na veřejnosti vystavují postní plátna, se Muzeum kostela sv. Kříže může pyšnit tím, že zde je [Velké Žitavské postní plátno](#) vystaveno ve své původní funkci, kterou bylo zakrývání oltářů v období půstu. 8,2 metrů vysoké a 6,8 metrů široké Velké žitavské postní plátno obsahuje 90 biblických výjevů ze Starého a Nového zákona. Vedle slavné tapisérie z Bayeux patří k nejpůsobivějším uměleckým textilním dílům západní civilizace. Z celkových 18 exponátů je to jediné postní plátno svého druhu, které bylo v Německu zachováno.





www.wander-book.com



Textilkunstwerk von europäischem Rang

GPS:
50°53'52"N
14°48'40"E

☎ 03583 5008920 **Großes Zittauer Fastentuch 1472** www.zittau.eu
Mit 8,20 m Höhe und 6,80 m Breite das drittgrößte überlieferte Fastentuch weltweit





Malé postní plátno

Osud těchto památek byl velice složitý. Velké postní plátno uniklo jen o vlásek zničení, protože bylo odvezeno z Drážďan těsně před bombardováním za 2. světové války. Při osvobození v r. 1945 vzalo málem za své díky vojákům Rudé armády, kteří ho rozstříhali. Naštěstí se podařilo ve speciální restaurátorské dílně plátno obnovit.



• 6. neděle postní - KVĚTNÁ

Tato neděle připomíná vjezd Krista na oslici do Jeruzaléma



Když v tuto neděli přijel Kristus do Jeruzaléma, vítalo ho množství lidí, kteří mávali palmovými ratolestmi. V našich zemích je nahradily větvičky jívky s „kočičkami“. Větvičky byly v kostele posvěcené a zastrkovaly se doma za svaté obrázky, za křížky ve světnici, ale i na okraj pole nebo se dávaly do sklepa. Opět můžeme v tomto zvyku vidět ještě předkřesťanské pověry a zaříkání proti jedu nebo nemocem a bolestem. Někdy i několik kočiček člověk polkl, aby se ochránil před zimnicí nebo před bolestmi v krku.

Na Květnou neděli si lidé oblékali své nejlepší šaty, zejména nové části oděvu. Dodnes se říká, že by si měl na velikonoce člověk koupit něco nového, a připojuje se ještě věta „aby ho beránek nepokakal“.

Tento den se nesmělo nic péct v troubě, aby se nezapekl květ. Jinak by se neurodilo ovoce.

Pašije – pašijový týden

- Pašije – to je zpráva o posledních dnech Ježíše Krista, o jeho umučení a Zmrtvýchvstání; často bývá vyjádřen umělecky cyklem obrazů, kde jsou zachyceny jednotlivé scény



- Pašijový cyklus ze Svatováclavské kaple v chrámu sv. Víta

Oblíbené byly a někdy dosud jsou i Pašijové hry

Hořice v Pošumaví



Např. Hořické pašijové hry jsou významným kulturním dědictvím, které daleko přesáhlo hranice nejen českokrumlovského regionu a Šumavy, ale i naší vlasti. Tehdejší sláva pašijových her přitáhla pozornost amerických filmařů, kteří zde roku 1897 natočili [Hořický pašijový film](#), první hraný film natočený na území dnešní České republiky. Premiéra filmu byla ve stejném roce uvedena ve Filadelfii a rok poté v New Yorku.

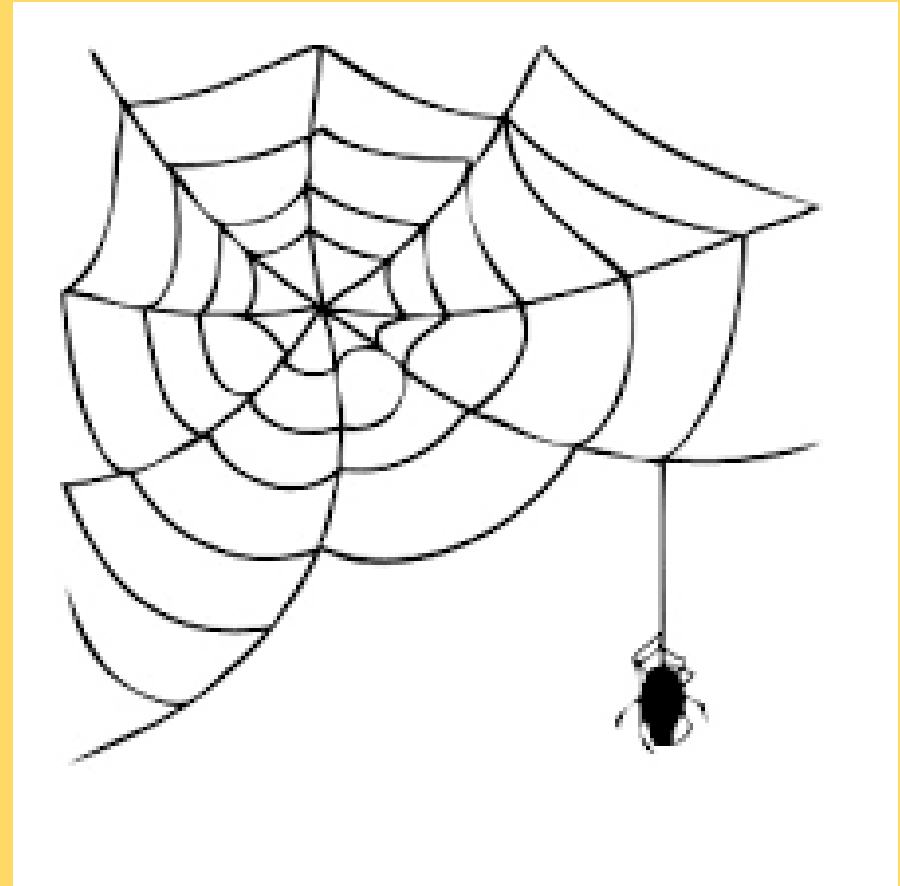
Vysvětlení pojmu pašije i vysvětlení velikonočního beránka

- Název Pašije je odvozen z řeckého a latinského názvu velikonočních svátků – pascha. I oficiální církevní termín, označující velikonoce, zní pascha.
- Tento křesťanský svátek je svým vznikem spojený se starozákonním židovským svátkem pascha. Ten připomíná jeden z významných mezníků židovské historie - vyvedení Židů Mojžíšem z egyptského zajetí. Židé při těchto svátcích připravují nekvašené chleby (macesy) jako připomínku rychlého útěku, kdy nebyl čas zadělat na chléb. Po tomto osvobození z egyptského zajetí následovaly hody, kdy byl obětován mladý beránek.
- „Před velikonocemi slavil Ježíš svou poslední večeři a nabídl sám sebe jako dar-oběť; i on je pak také chápán jako velikonoční (paschální) beránek“.

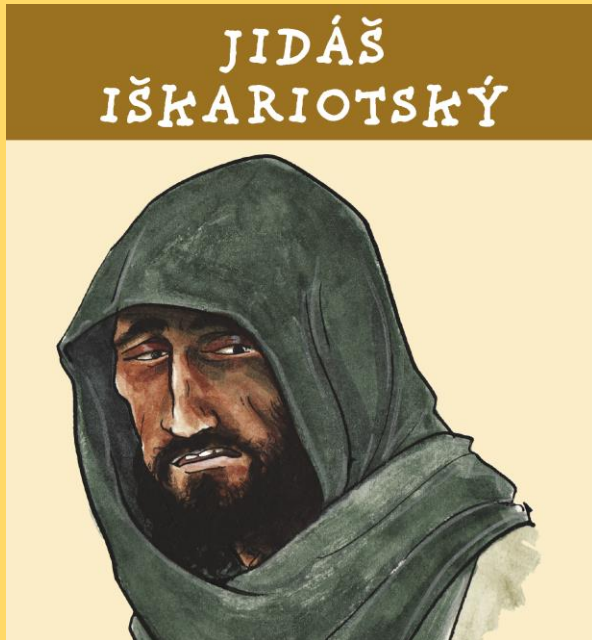


Pašijový týden – poslední týden čtyřicetidenního půstu před velikonoce

- Modré pondělí a Šedé úterý – dny, kdy se vehementně uklízelo. Vymetaly se kouty, odstraňovaly pavučiny



Škaredá středa (Sazometná)

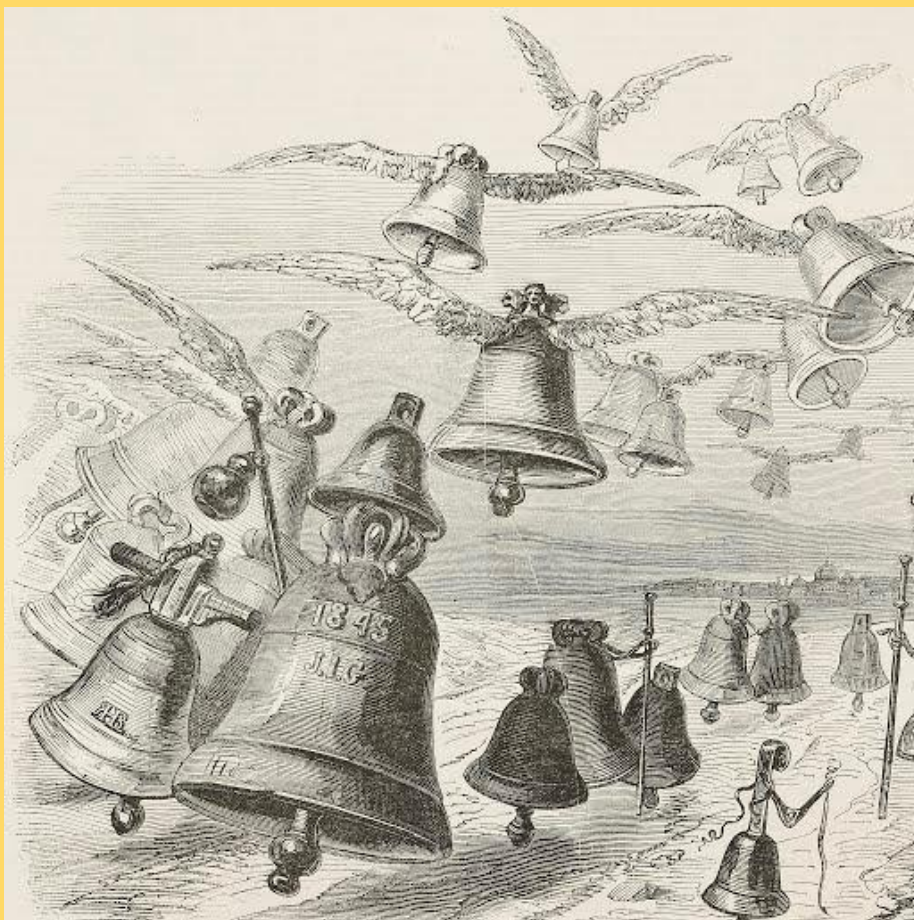


Sazometná středa znamenala v rámci velikonočních úklidů vymetání komínů.

V tento den se Jidáš škaredil na Krista

Pozor!!! Kdo se bude na Škaredou středu škaredit, bude se škaredit celý rok!!!

Zelený čtvrtek



- Kostelní zvony zní na večerní mši naposledy, pak „odlétají do Říma“, kde jsou požehnány papežem a vrací se až na Bílou sobotu.

Hlas zvonů nahrazují klapačky a řehťačky (někde používají velké klapačky na trakařích)



Poslední večeře



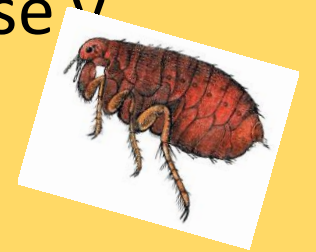
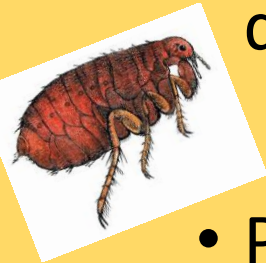
Poslední večeře Ježíše s apoštoly je popsána s menšími obměnami ve všech čtyřech evangeliích.

Při poslední večeři Ježíš umýval svým učedníkům nohy. Při mši na Zelený čtvrtek umývá biskup nohy 12 starců nebo řeholním bratřím, po mši je pohostí a obdaruje. Jde o připomínku Poslední včeře.



- Na Zelený čtvrtek rodina časně ráno vstala a po společné modlitbě se všichni omyli rosou, aby se zbavili různých neduhů. Někde se tento zvyk přenesl na Velký pátek.

- Hospodyně na Zelený čtvrtek zametaly dům ještě před východem slunce, smetí se odnášelo na křižovatku nebo za humna, aby se v domě nedržely blechy.



- Před východem slunce se mělo jíst pečivo namazané medem. Někde dokonce házely do studní kousky chleba pomazaného medem, aby se v nich celý rok držela voda.

- Velikonoční svátky od Velkého pátku po Pondělí velikonoční jsou již samostatnou velkou kapitolou. Nechci již zatěžovat dalšími informacemi, jen připomínám, že tato prezentace je určena všem zájemcům, bez ohledu na to, zda jsou věřící či zapřisáhlí ateisté. Jedna věc je víra a její praktikování, druhá věc je vzdělání, a to i v oblasti náboženství. A protože generace starších osob byla v této záležitosti silně zanedbaná (o mladší nemluvě), myslím, že neuškodí neznalosti trochu napravovat. Pořád je před námi množství věcí k objevování, a to je dobře.

Slib vysvětlení koledy Hody, hody, doprovody...

- Velikonoce se slaví od r. 325, kdy se konal církevní koncil v Niceji. Tehdy vzniklo pravidlo o neděli po prvním jarním úplňku.
- Do roku 1094 do synody v Kostnici, existoval v rámci oslav velikonočních svátků tzv. velikonoční oktáv. Ten začínal Hodem božím velikonočním a končil tzv. Bílou nedělí, jinak zvanou také provodní. Provod, provoda, sprovoda bylo tedy označení první neděle po velikonočních hodech. V roce 1094 byl redukován počet svátků na tři. Ale v povědomí lidí tento oktáv zůstal i dál.
- Správně bychom tedy měli psát Hody, hody, do provody ...

- Na závěr úryvek z knížky Legenda o Ostojovi (od archeologa Zdeňka Smetánky):

„ ...Týden po velikonocích přichází neděle „provodní“ a provody souvisejí s kultem mrtvých. I jim se dostane na hrob něco po hodu živých. Většina velkých svátků zachovávala jako svou organickou, církví nevítanou, ale trpěnou složku, kontakt s mrtvými, návštěvy jejich hrobů a předložení jídla. ...Svět živých a mrtvých se o velkých svátcích silně navzájem přibližuje a zase vzdaluje. ...

Svátek v archaické zemědělské společnosti, a zejména svátek velký, nebyl tedy zábavou, odpočinkem, uvolněním, příjemným zastavením, i když to všechno v něm nepochybně bylo obsaženo. Jeho význam byl mnohem hlubší. Byl svázán s přežitím lidí v nejistém světě. Posiloval vše pozitivní, bránil zlému, napomáhal samé existenci života“.



Konec